

DIGTER OG LANDSKAB
MARTIN A. HANSEN PÅ STEVNS

MARTIN A. HANSEN

Høstgildet

www.digteroglandskab.dk

Høstgildet

En Mikkelsaften for mange Aar siden skete der paa en sjællansk Gaard et Dødsfald, som brat og uhyggeligt forstyrrede Høstgildet og standsede den travle Larm i det store Hus. Efter denne Hændelse hvilede der nogle Aar en dyster Bodsskygge over Gaardens lave Strataage og den mørke Frugthave. Klarsynede kunde se den. Nu er det glemt. Gaardfolk, Gæster, Tyende er gaaet samme Vej som det sagesløse Offer, der ikke havde meget at vente af Verden som Verden ikke af ham. Havde han levet et fuldt Liv, vilde han maaske have sat endnu svagere Spor, end han gjorde med sit tragiske Endeligt, som sidenhen, da den friske Uhygge var vejret bort, blev et Snakkens Krydder og et Erindringens Peberkorn, hvad al Ulykke og Elendighed bliver til, før det glemmes.

Den Aften straaede Lyset ud af alle de smaa Vinduer i Gaardens lange Stuelænge; men Skæret kunde knap trænge ned til Enden af den fugtige Have, saa taaget og tæt var Septemberaftenen, hvis Mørke gik i eet med sorte, nypløjede Marker. Indenfor dampede Stegers og Køkken, hvor Kvinder larmede med Gryder og Tallerkener, næsten sanseløse af Travlhed og Ængstelse. Husmoderen ilede frem og tilbage gennem det lange Hus, i sin sorte, knitrende Silkekjole, hvis Ærmer

var brættet op over de svære Arme. Hendes Stol oppe ved Kvindebordet stod ofte tom, og med brunt Fedt eller rødt Syltetøj paa Fingrene løb hun ustandselig for at redde et eller andet, jaget af den husmoderlige Uro, der kan blive værre end Frygten for en Barsel. Naar hun for gennem den lille, sure Folkestue, som de to Tællelys daarligt kunde oplyse, raabte hun hver Gang, at de maatte sørge for at fylde Tallerkenen og tage sig en Dram.

Folkene, Gaardens egne og et Par fremmede Kørekarle, tog godt til sig af Mad, Gammeløl og Dramme. Brændevinen virkede allerede paa dem, saa de blev nærgaaende mod de tjenende Piger. De havde deres Morskah af Drengen .lens Otto som de vilde have til at tage endnu en Snaps. Røgteren Johan førte an i Spasen. Han raadede ved det hvidskurede Bord, som en Hane kan regere i Hønsesgaarden uden nogen Sinde at have prøvet Kræfter med Rivalerne. Det var Raaheden, der gjorde ham myndig her. Røgteren var ikke af de kønne. Han var midt i Tyverne, men hans benede, lange Ansigt var forvredent og gammelt, furet af den halvville Dorskhed, som sætter dybere Mærker end aandelige Anstrengelser. Hans Næse var skamslaaet og skæv, saa han snøvlede lidt. Denne Fyr, som Brændevinen gjorde baade

skrydende og onskabsfuld, havde siden Drengaaarene baaret Ar og Knorter, som stammede fra voksne Karles raa Morskab og fra de Mishandlinger, han havde lidt hos den berygtede Kælling, der havde opfostret ham som lille. Heksen boede oppe i Sandbankerne i et forfaldent, stinkende Hus, hvor bedre Mennesker kun satte deres Ben, naar hun skulde spaa dem i Kort og Grums. Men hun havde i mange Aar ogsaa næret sig ved at pleje hjemløse Børn, som Sognet liciterede ud. Enkelte var ikke sluppet levende fra hendes Pleje. Johan var for sejglivet, men han var ikke kommet fra det uden en skruttet Ryg og Knuder i Hovedet.

Røgteren havde meget at hævne paa Livet, men han havde kun fattig Lejlighed til det. Der var kun de mindreaarige, han kunde vende sig imod, og som almindeligt var, maatte han give det opvoksede Tyendes Stigmata videre til de værgeløse. Han kunde heller ikke lide den tolvaarige Tjenestedreng Jens Otto, fordi han var køn og kom fra det bedste Hus i Sandbankerne. Ganske vist drak Faderen, og der var Armod og mange Børn i Huset, men Børnene var velopdragne og pæne. Jens Otto var køn, mørkhaaret og mørkøjet, men Kummerens Svamp havde strøget lidt Sløvhed hen over den fine Tavle.

Røgteren skubbede sit fulde Glas hen til ham og raabte: - En til, saa maa du prøve mine lange Støvler! Drengens Kinder glødede, han vilde nok gerne, men det turde han vist ikke, lo han genert. - For hvem? For din Far? Han sparer ikke selv! sagde Røgteren, og han har nok ladet jer smage det, naar I ikke havde Brændsel i Ovn, hvad? - Ja, een Gang, lo Drengen. - Sørg for at faa noget! raabte Husmoderen, hun løb stivøjet igennem, mens hun forvildet trak sine Silkeærmer ned. - Nu maa du skynde dig, sagde Røgteren til den blussende Dreng, nu begynder Præsten snart at præke!

Oppe i den store Øverstestue, paa hvis kal-

kede Vægge der her og der hang et gammelt troskyldigt Olietryk, ventede man nu paa Præstens Tale. Der sad godt fyrretyve Gæster i mørke Festklæder, Mænd og Kvinder ved hver sit lange Bord. De hvide, skinnende Hørduge forsvandt næsten under den store Opdækning, store Stege, Gæs, Ænder, Fisk, Kaal, Drikkevarer. Man havde spist og drukket i snart et Par Timer uden ret megen Snak. Men nu rørte man lidt paa sig, Tale og Latter tog jævnt til, Husmoderen havde sat sig paa sin Plads med knappede Silkeærmer og Forventning i Blikket, og Præstens Stund var forlængst inde. Mange skottede til hans Haand, der allerede havde fattet om en Ske og naar som helst kunde slaa paa Glasset.

Men Præsten tøvede. Blikket fra hans lyse, sky Øjne strejfede hen over Mændene ved Bordet. Han mærkede tilfreds, at han ikke mere kunde huske, hvad han havde tænkt at sige. Det var ham et godt Tegn, for saa vidste han, at Ordene vilde aabne deres uudtømmelige Gemmer, straks han rejste sig og skød Stolen ind. Men i dette Øjeblik, da han var lykkelig fri for at skulle snitte og file paa sætningerne, fik han som saa ofte før Lyst til at tale helt anderledes, end han plejede. Han vidste, hvad man ventede sig af ham. Maaske de ikke gjorde sig klare og bevidste Tanker om det som han, men sandt var det alligevel. De vilde være mest taknemmelige for hans Tale, hvis den var nem at glemme, en Ret mellem de andre Retter, ude af Mændenes Tanker, før Maaltidet var endt, og af Kvinderne husket paa samme Maade, som de huskede Husmoderens Bagværk. Til et saa stort og godt Høstgilde hørte Sødmen af let kristelig Poesi, og netop det kunde Præsten give dem. Men som nu hans Fingre legede med Skeen, kom det endnu en Gang over ham. Hans Læber strammedes lidt og han besluttede at tale, saa det vilde ryste dem. Hans Blik strejfede igen hen over disse Rækker af selvbevidste og selvtilfredse Mænd, og ind i hans Tanker gled Lignelsen om Manden, som byggede sine Lader større, denne

Fortælling, som bag sit enkle Ydre gemmer en frygtelig Kærne. Han vilde aabne for Billedets Gru og ryste disse tilfredse Bønder.

Den unge Præst, der tit var aandsfraværende og næsten sky, kendte lidt til Mennesker og meget til sig selv. Mens hans Øjne blev mere haarde af den Dom, hans Tanker allerede var ved at forme i hvasse Sætninger, kunde han alligevel intet Øjeblik bilde sig selv ind, at han vilde tale saadan. Var der ikke andet, som hindrede ham, saa var hans Taktfølelse Hæmning nok. Han havde siddet og spist sammen med disse Mennesker, han var Gæst. Rejste han sig nu og sagde Sandheder, vilde de lyde og være forløjede, fordi han først havde gjort sig til gode ved Gildebordet. Maaske en af Sindet oprindelig og naiv Forkynder endda kunde gøre det, men saadan var den unge Præst ikke.

Han vidste, at han ikke stod paa fast Grund, og at han inderst inde var bange for disse Mennesker. Og som han nu betragtede dem, blev han tynget af sit Kald. Der sad de, ved første Blik mærkelig ens at se, støbte i Stændens Form, lune og træge, rolige og uudgrundelige Bønder, bøjelige som Siv, stive som Pæle, en upaavirkelig Skare, som nok kunde skræmme en Forkynder som den unge Præst. Og straks efter vakte de en ny urolig Følelse i ham. Ensartetheden opløstes med ét for hans Øjne, og han saa en forvirrende Mangfoldighed. Flokken splittedes i Individualiteter, der stak af mod hverandre, høje og senede Mænd, lave og grove Mænd, kæmpestore Folk med smaa Hoveder, smaa Mænd med store, skarpskaarne Hoveder. Der var runde og rødkogte Ansigter, lange, brune, haarde Ansigter, gamle Ansigter uden en Rynke, unge Ansigter med dybe Furer. Overfor ham sad en sorthaaret og sortskægget Bonde, gulbleg og streng som en Kastilianer, ved hans Side en gammel Mand, hvis kortklippede graa Hoved havde de slaviske Folks runde Former. Og Værten, Gaardmand Anders Andersen vilde ikke stikke af mel-

lem mongolske Kalmykker. Skulde man tale til denne foruroligende Flok, der syntes at være stævnet sammen, ikke fra et sjællandsk Sogn, men fra fjerne Lande og mange fremmede Folkeslag, da maatte man først opleve et stort Pinseunder, saa man kunde forkynde paa mange Sprog, paa mange Sinds Maal. Men Præsten saa sig om endnu en Gang og saa mærkede han atter det hemmelighedsfulde Fællesskab, som bandt Skaren sammen og gjorde Spanieren, Slaveren, Mongolen og Nordboen til sjællandske Bønder, det skjulte Samfund og den gamle Pagt, som man ikke kan optages i, men kun fødes til, som man aldrig kan vende tilbage til, hvis man er brudt ud af det, men hvis Lænker man alligevel ikke slipper for, saa længe man lever. Den unge Præst vidste, at denne Sammensværgelse, der vurderer Mennesker, ikke efter skrevne eller uskrevne Love, »der staar klart for Bevidstheden, men efter uhyre fine Fornemmelser, man knap aner de ejer, var den frygteligste Hindring for hans Forkyndelse. Han stod udenfor og vedkom dem ikke for Alvor. Og havde han endnu været en af deres egne, vilde han have stødt sig selv udenfor, dersom han havde givet sig til at forkynde med ord fra det Maal, der var dem fortroligt. Den unge Præst var udenfor, men at han selv altid fornam det og havde en klar Viden om det, trods al deres Venlighed og trods den Yndest, han nød, det røbede bedst, at han engang havde været med i Fællesskabet. Han maatte være udenfor, fordi han var Præst. Han bar endnu Lænkerne, og de hængte ham. Han havde ikke den Forkyndelsens Ild, som brænder gennem alt.

Præsten var en lys og tætbygget Mand med et ædelt formet Hoved, og fremmede vilde vel gætte paa, han stammede fra en gammel Embedsslægt, maaske en gejstlig Æt, men han var en af disse Bondesønner, der fødes til Bogen og megen sjælelig Uro. Han havde kun været faa Aar i Sognet, men var snart blevet vellidt. Hans Gudstjenester var søgt, og hans Forkyndelse var en ñn Blanding af reel Viden

om Jorden, Dyrene, Landboers Kaar og den blide, kristelige Lyrik, som hans Tilhørere yndede, men som vilde have gjort disse Bønder til Sværmere, hvis de havde holdt sig til den baade om Søndagen og Mandagen.

Han slog paa glasset og talte om den Prædiken, Synet af de høstende Karle og Piger og de akssamlende Fattigfolk havde været for ham. Men hvad var den fulde Lo og det rige Hus, hvis Ejerens Hjerte var tomt og ikke fyldtes med Tak til den, der havde sat de tunge Aks paa Straaene.

Efter et Øjeblik Stilhed fortsatte Maaltidet mere frit og larmende. Præstens Ord var vejret hen; men de havde velgørende friet Tungerne, forløst Munterheden og ligefrem viet de Dramme, man endnu havde til gode.

Præsten havde fiere Gange tænkt paa at bryde op og ventede bare paa en Anledning til at rejse sig, da han lagde Mærke til Husmoderen. Hun kom gaaende op gennem Stuen, og i Stedet for den travle Iver var der nu en Ro over hende, som undrede Præsten. Tøvende gik hun hen til Værten og hviskede noget til ham. Han sad lidt, saa smed han bragende Kniven og gik ud. Men kun Præsten lagde rigtig Mærke til det. Hans Blik mødte Konens, og hun gik hen til ham. Den store, svære Kvinde smilede, men hendes Smil sad ligesom ikke rigtig helt fast paa Munden, ved hvis Vige smaa Muskler dirrede. Hun havde et Par Hammende Pletter paa Kinderne og den fyldige Hals, og det varede lidt, før hun sagde noget. Saa bad hun med temmelig høj Stemme Præsten gaa med ud at hilse paa de unge.

Da den strunke, smilende Kone havde ført ham ud af Øverstestuen, lukkede hun Døren efter dem og blev staaende med Haanden paa Dørgrebet. Snakken og Latteren tog atter til derinde. Men det røde forsvandt af hendes Kinder, hun blev anderledes, ikke hvid, men graa.

- Hvad er der dog i Vejen? spurgte Præsten.
- Kom og se, hviskede hun. Han fulgte efter hende gennem de mange halvmørke Stuer, til de stod i Folkestuen.

Det hvidskurede Bord var ryddet, og paa det havde de lagt Tjenestedrengen Jens Otto. Han laa udstrakt, stille og livløs. De brune Øjne stirrede brustent op mod det sorte Loft.

Rundt om ved Dørene stod der Smaaklynger af Piger, Koner, Karle. Nogle prøvede at kvæle Graaden i deres Forklæde, andre stod blege og stille, som om de intet begreb. Paa Bænken bag Bordet sad endnu de to fremmede Kørekarle sammen med Røgteren Johan. De to sad og støttede sig til Bordkanten og stirrede paa deres store, grove Arbejdshænder. De havde vel ikke vidst, hvor de skulde gøre af sig selv. Men Røgteren stemte sin brede, skruttede Ryg op mod Væggen og gloede fra den ene til den anden som et vildt Dyr, der er drevet i en Fælde. Husbonden gik hen og slog ham haardt i Ansigtet. - Aah . . . din . . . din! stønnede Manden. Johan dukkede sig i Slaget, og hans lange Arme Høj op for at dække Hovedet. Saa flakkede hans Øjne endnu hurtigere fra den ene til den anden.

Præsten saa det hele, som om det var i Drømme. Han gik hen og tog et skaaret Spejl, der hang paa Væggen. Han holdt det over Drengens Mund.

- Der er ikke noget at gøre, sagde en af Køgekonerne. - Hvad er der sket? spurgte Præsten. - De har drukket ham ihjel, svarede Køgekonen roligt.

Præsten mødte Røgterens store, vildt tindrende Blik, og han undveg det. Saa lukkede han den dødes Øjne, tog sit Lommetørklæde frem og tørrede lidt tynd Fraade bort, der sad om Drengens Mundvige. Aandsfraværende stod han og saa lidt paa Lommetørklædet, men vendte sig saa og lagde det ind i den kolde Kakkelovn. Han vidste, at han hand-

lede, som om det var tilvant og gennemtænkt, og dog var han ikke med i det. Han havde set flere Mennesker dø, og han havde set mange døde, men han mindedes ikke, han havde lukket Øjnene paa nogen. Nej, det har jeg aldrig, tænkte han. Det er en fortrolig Vennetjeneste, man gør den døde, at lukke hans Øjne, og jeg har tit ønsket at gøre det. Men jeg har altid skyet det, naar Øjeblikket var der. Og hvorfor? Jeg ved det ikke. Jo, det blev saa krævende og ubegribeligt. Men nu har jeg lukket

Drengens Øjne, og det var som at stille paa Uret hjemme i Stuen.

Hvad følte man ved det? Intet, slet intet.

Jens Otto saa større ud, som han laa der i sit lappede, men rene Tøj, der havde været andres før hans, og som nu Var blevet ogsaa ham for kort i Ærmerne. Det kunne, mørkkrøllede Haar klæbede ham her og der til Panden. Han var køn. Men over Ansigtet var der allerede et gustent Skær.

De stod allesammen ganske stille, og omsider forstod Præsten, at de ventede paa ham. Han kunde høre Munterheden oppe fra

Øverstestuen, og det forstyrrede hans Tanker og bandt dem i det drømmeagtige. Men endelig forstod han, at frem for alle havde han Pligter her. Han vendte sig til Caardmanden og hans Kone, der stod bagved, Side om Side. Præsten saa paa Husmoderen og sagde: - Hans Forældre?

Hun aabnede Munden, men kunde ikke svare, og i hendes Sted sagde den gamle, rolige Kogekone: - Lillepiggen er rendt derop i Sandbanken. Det lille Skind var den eneste, som turde. - Og Lægen? spurgte Præsten. - De er gaaet ud for at spænde for, svarede Kogekonen.

- Nu kører de vel ikke ud gennem Gaarden,

saa Folk hører det? udbrod Husbonden og gik hen mod Døren. _ Du kan da sige, det er Pastoren der kører, sagde Konen. - Herregud, at man tænker paa det, gispede hun saa og rev Forklædet op for sit fordrejede Ansigt.

Men Manden vendte sig, han gik hen og slog Røgteren. - Hvorfor gør du det? sagde Præsten. - Det er dig, det er dig! raabte Manden, men underlig utydeligt, han prøvede at kvæle Lyden af sit rasende Udbrud. - Hvorfor er det mig, hvorfor...! stammede Røgteren og dækkede sig. - Jeg kender dig! stønnede Manden. - Hvorfor er det mig, hvorfor din Satan, kom det fra Røgteren. Han satte sig ret op, og han rørte ikke Armene og lukkede ikke Øjnene, da Manden igen slog ham i Ansigtet. Han stirrede mod dem med det store, vilde Blik, som de ikke kunde taale.

Præsten tog Manden i Armen og sagde med en tung Myndighed, som han selv fandt fremmed: - Jeg vil ikke se paa det. Her var jo ogsaa andre. Og du gør det jo ikke for Drengens Skyld. Du gør det, fordi du er bange for dine Gæster. Du skulde hellere tænke paa, at en Husbond har et Ansvar.

Manden veg, og han skrumpede sammen. - Hvad gør jeg? sagde han lavmælt, hvad gør jeg ved de fremmede? Hvad gør jeg ved Jens Otto?

Præsten saa fjernt paa ham, og nu forstod han med et, hvad de hele Tiden havde ventet paa. Han gik nærmere til Drengen og folde sine Hænder. De kunde stadig høre Gæsterne oppe i Øverstestuen, men Bønnens Ord og Præstens dæmpede, tøvende Stemme satte nu et Skel mellem de to Verdener, saa Stilheden kom til denne. De bøjede Hovederne, og kun Røgteren sad der og stirrede.

I stilheden hørte de tydeligt de tunge Træskotraad ude i Gaarden. De hørte Skridtene ude i Stegerset. Derude ved Køkkendøren satte en sine Træske fra sig og kom gaa-

ende paa Hosesokker ind gennem Køkkenet. Drengens Far stod i Døren. Det var en mager og høj Daglejer midt i Fyrrerne. Han var i støvet Arbejdstøj, som han ved Fyraften var kommet fra Codsets Tærskelo. Hans Ansigt var langt og graat og haardt. Han saa en Gang hen til Bordet, men blev staaende med hængende Arme. Gaardkonden gik frem mod ham. - Stakkels . . . sagde hun, men fik ikke mere frem. Faderen saa paa dem, som om han undskyldte, han var kommet, og Præsten spurgte sig undrende, om da ogsaa han var drukken, eller om han endnu ikke begreb, hvad der var sket.

Men Faderen gik roligt frem mellem dem hen til den døde. Varsomt fattede hans stærke Arme om Drengen, og han løftede det slappe Legeme op. Han bar sin Dreng forbi dem, ud gennem Døren. De hørte Køkkengulvet knage under ham, og de hørte ham famle efter Træskoene derude. Da kom der en Hulken fra Gaardkonden og hun gik efter ham. Men de hørte hans tunge Træskotraad gaa ud gennem Stegerset, ud gennem Gaarden, ud i Natten.

Husmoderen kom tilbage og havde med sig Lillepigen, hvis forgrædte Øjne var lyssky. De græd næsten allesammen.

Præsten hentede sit Overtøj. - Vil I ikke blive her lidt? sagde Konen. - Hvad skal vi gøre? sagde Manden. - Der er nogen, jeg først maa hjælpe, svarede Præsten og forlod dem.

Han vidste, at der over Banken gik en Sti op til Drengens Hjem; men han kunde ikke finde den i Mørket. Han maatte følge Kørevejen udenom. Vejen svandt for ham, uden han rigtig lagde Mærke til det, og han gik, som om han havde drukket megen Vin. Efterhaanden som hans Øjne vænnede sig til Natten, saa han tydeligt de store Piletræers besynderlige Former; men som han just havde stirret paa et Træs mærkelige, dystre Skikkelse, var det pludselig borte og kommet langt bagud.

Øverst paa Bakken standsede han. - Hvad var det dog, jeg sagde? mumlede han, og han havde endnu Klang af sine Ord i Øret, der er nogen, jeg først maa hjælpe. Almægtige Gud. Hvordan kan jeg hjælpe nogen?

Han blev mat i Knæene. Og saa var han nær ved at le over sin Fattigdom. Han satte i Gang og gik videre, raskere end før. Bare et Svaghestegn, tænkte han og var igen ved at le, som om man bliver stærk af at tage stærke Skridt.

Som han nu fulgte det smalle Vejspor hen mod Sandbankens smaa Huse, saa han trods Mørket noget, der tog ham al Kraft ud af Lemmerne, saa han igen gik i Staa. Han stod ved det Sted, hvor Stien, som han ikke havde kunnet finde, mandede ud i Vejen. Over for Stien var der et Par Træer, og mellem dem stod der en Vandpost og et Vandingstrug. Paa Truget sad der en mørk skikkelse. Det var Faderen. Han sad paa Truget med Drengen i sin Favn.

- Jeg vil hjælpe dig, sagde Præsten.

Manden rørte sig ikke.

- Jeg vil hjælpe dig, gentog Præsten.

- Kan du gøre ham levende? sagde Faderen.

Han rejste sig op og gik med sin Byrde videre, op mod Husene. Præsten saa efter ham, til han blev borte i Mørket. Saa satte han sig paa Truget. Det var jo det, jeg vidste, mumlede han. Han lyttede, men nu var der helt stille paa Vejen og paa Markerne rundt om. Han hørte blot en Vanddraabe falde fra en Kvist. Den faldt i Vand. Han sad en Stund og ventede paa den næste Draabe. Men saa vendte han sig og bøjede de tætte Grene til Side. Han saa ned i et mørkt Vand, en Mergelgrav. Han stirrede længe i Vandet, som var aldeles stille.

Præsten vidste ikke, hvad han skulde gøre. Han vidste heller ikke, hvor længe han havde siddet der. Da han rejste sig vidste han ikke, hvor han skulde gaa hen. Men saa satte han brat i Gang og gik med raske Skridt hen mod Husene. De blev langsommere, da han gik forbi de forreste to, som med sorte Ruder laa inde i smaa, blæsthærgede Haver. Da han kom til det tredje, kunde han se, der skinne de Lys ud fra dets anden Side, og han listede derom, som om han var en Tyv. Og Græsset tog Lyden af hans Skridt, saa han lydløst kunde nærme sig Vinduet.

Han saa ind i et lille, gulkalket Køkken. Faderen sad henne i den dunkle Krog ved Ildstedet, under den mørke, aabne Skorsten. Men hen under Vinduet var der et Bord, og paa det laa Drengen. Præsten kunde se hans Hoved. Moderen sad paa en Stol ved Siden af. Der brændte et Tællelys ved den døde Drengs Isse, og det lyste op i Kvindens rolige, blege Ansigt. Hun var mørkhaaret, og man kunde se, at hun havde været køn engang. Hun sad taareløs og holdt Drengene Haand. Men et svagt Skær faldt gennem den halvaabne Dør ind i Stuen. Præsten kunde skimte nogle Barnehoveder, som over Bordkanten stirrede ud i Køkkenet.

Han traadte varsomt tilbage, listede bort, skyndte sig hen forbi Husene. Han hørte en Vogn rumle nede paa Vejen. Lægen! Han drejede ind paa Marken, bort fra Vejen. Han satte i Løb. Han kom ud i tung, vaad Pløjejord, men han løb kun mere til. Han løb uden om Landsbyen og hen mod Præstegaarden. Saa standsede han et Øjeblik for at faa Vejret, men da han mærkede, hvordan de vilde, oprivende Tanker nu fik mere Magt over ham, sprang han videre, hivende og stønnende i Halsen. Men da han gik ind over den store, øde Gaardsplads foran Præsteboligen, knyttede han Hænderne og beherskede sig. Hvad han havde oplevet i Gildesgaarden, var nu som en fjern og uvirkelig Drøm for ham. Men de Barnehoveder, han knap havde

kunnet skimte inde i Halvmørket, de var Virkelighed.

Da han kom ind, tændte han et Lys og listede forsigtigt ind i Soveværelset, hvor hans Kone og de to smaa Piger sov. Han gik hen til den mindste, som laa med lidt Feber. Hun sov trygt og fast, men han kunde ikke faa sig til at tro det. Han bøjede sig tættere over hendes lille, fine Hoved, og han hørte tydeligt hendes regelmæssige Aandedrag. Og dog havde han svært ved at tro det. Han var kommet herind med den Vished i Sindet, at hun ogsaa var død nu, taget fra ham, fordi han var uduelig og skyldig.

Han hørte sin Hustru hviske, og da hun saa ham, stod hun op, svøbte et Tæppe om sig og fulgte ham ind i Studereværelset, hvor han tændte sin gamle Petroleumslampe. Hun saa paa hans plørede Støvler og satte sig stille i en Stol. De sad længe, før han spurgte: - Lille Tine, hvordan han hun det nu?

- Meget bedre. Til Aften havde hun kun tre Streger.

- Det er mærkeligt, at Tine lever, sagde han hen for sig.

Han hørte, hun begyndte at sige noget, men han lod hende ikke tale ud, han sagde højt, og som om han var Latteren nær: - Marie, man kan jo ikke, man dur jo ikke.

Han havde sat sig med Ryggen mod hende og Lyset, men nu vendte han sig og saa paa hende. Hun syntes, han var blevet meget ældre, furet, udslidt. Hans Smil, der plejede at gøre ham ung, ja purung, syntes hun, som da hun første Gang havde set ham, det ældede nu hans Ansigt. Hun kom til at fryse af Ængstelse for ham, men hun blev siddende stille med Hænderne under Sjalet.

Han fortalte hende, hvad han havde oplevet. Da hun hørte, hvordan Drengen var død, rej-

ste hun sig og gik hen og trak Gardinet for Vinduet. Saa satte hun sig stille ned igen.

Han kom igen med Anklager mod sig selv, og hun sagde: - Kristian, det har jeg hørt fra dig før. At du ikke dur. At du ikke er værdig til dit Kald. Det passer jo ikke. Hvorfor ser Mennesker da op til dig, hvorfor har de Tilid til dig, Kristian, hvorfor holder de af dig?

- Nej... nej du! sagde han, og nu lo han, nej, det vil jeg ikke høre. Nu maa du ikke blive lige saa forloren som jeg, Marie! ... Ja undskyld, min Ven.

- Det behøver du ikke at sige, svarede hun.

- Jo, sagde han, jeg burde nok hele Tiden undskylde mig... Nej, det er ogsaa Vaas. Det gale er jo netop, at jeg bestandig undskylder. Jeg er en af den Slags elskværdige Forkyndere, som beder Tidens Mennesker undskylde, at Vorherre er til. En fin Type, ikke? Hvad mener du om Typen, Marie? Sig mig din ærlige Mening!

Han saa paa hende, men hun stirrede paa den sagte, sydende Flamme i Lampen og vendte ikke sit Blik mod hans. Hendes Øjne er der ellers Styrke i, tænkte han, hun er ikke svag.

- Marie, se paa denne Herrens Tjener og svar mig!

Hans Hustru stirrede stadig i Lyset, og hun svarede ikke.

Hun er ikke køn, tænkte han, ikke i banal Forstand. Men paa en anden Maade. Hun er sval.

- Min Ven, du er smuk, sagde han. Det er hun, tænkte han, og han vendte sig igen om til sit Skrivebord.

- Det er ikke Kendetegnet paa en Forkynder, at Folk kan lide ham, sagde han, sig ikke det,

Marie. Du maa ikke lade dig smitte af min Forløjethed, saa taber vi meget. Du kan ogsaa lide mig. Det har maaske forblindet dig? skavanker og Sløseri ved mig kan du ellers nok se, og det hænder, du siger din oprigtige Mening. Men om det andet og det vigtigste, min Gerning, har du aldrig sagt noget hardt. Det skulde du gøre. Hvorfor gør du det ikke?

Han dyppede sin Pen i Blækhuset og gav sig til at tegne paa Skriveunderlaget. Han tav og ventede.

- Jeg beundrer dig, sagde han lavt, da der var gaaet lidt.

- Du har ogsaa et Ansvar for det, fortsatte han i samme Tone som før, det gør ikke mit Ansvar lettere og mindre, ikke det mindste. Men du har et Ansvar over for Sandheden, helt ud, i alle Ting. Jeg kan ikke tro, du er blind for det andet. Men du vilde skaane mig. Holder for meget af mig. Du ser et Livskald blive til en Næringsvej, men du siger ingenting. Du kan ikke faa dig til at skære mig ind i Marven, Marie. Selv om der er gaaet Sygdom i Marven. Men saa har du ogsaa Skyld.

- Ja, svarede hun.

Han rejste sig halvt op, men satte sig langsomt ned igen.

- Disse Barnehoveder bag Bordet, fortsatte han, det kunde jeg ikke taale, jeg maatte gaa. Ja gaa? Jeg rendte som en Tyv, man har overrasket. Husk nu, at de Børn om nogle Aar skal møde hos mig, og jeg skal vise dem, hvad Vejen, Sandheden og Livet er. Jeg?

- Det var nok bedst, du ikke gik ind til dem, sagde hun.

- Jeg? mumlede han... men du sagde noget?

- Det var godt, du ikke gik ind.

- Godt? ... Jo maaske. Jo, naar man er saa sølle. Man kunde maaske forarge de smaa, og vé den ved hvem Forargelsen kommer.

Han sad lidt og lyttede til Flammens Kogen og Husets svage Lyde.

- Sover hun nu? spurgte han.

Hun rejste sig og gik ind i Soveværelset. Han saa ikke paa hende, da hun kom tilbage. Hun satte sig stille uden at sige noget.

- Tak, sagde han.

- Men saa kan jeg heller ikke være Præst længere, Marie, fortsatte han, jeg kan ikke være Præst denne Nat ud. Ved du, hvad det er for en Nat? Nej, nu kan vi ikke forstille os længere, ikke mere spille den Hjertens fine Komedie. Du skal ikke mere stive mig af med Talen om, at man ser op til mig, har Tillid. Hvad er en Forkynder, som alle kan lide, men som ingen hører? En Kirkens Konditor. Og hvorfor skulde de dog? Hvordan kan de tro mig, naar jeg ikke tror?

- Kristian, sagde hun bag ham, er jeg den eneste, som hører dig, tror du?

- Nej nej, svarede han tøvende, nej jeg kan ikke slippe for at vide, at der er et Øre til, som nu hører om ens Ynkelihood. Men des værre er det jo, min Ven. Des værre er det, at ens Tro kun er Sentimentalitet, frygtsom Vane, Slidder og Sladder. For troede jeg, da hjalp jeg ham! Da kunde jeg hjælpe. Da blev jeg ikke som den, der faar en i Synet, naar han spurgte mig, om jeg kunde gøre ham levende igen. Mon ikke jeg da vilde svare: Ja, jeg kan. Men jeg ved det jo ikke, for saadan har jeg det jo ikke. Han tegnede rask paa Trækpapiet.

- Nu kan jeg se det. Fanden kan ogsaa lide mig og min Præken. Han sidder paa Pulpituret og siger bravo. Nu kan jeg se det.

- Marie, sagde han stærkt, ved du, hvad det er for en Nat? Det er Mikkelsnat, Sankt Mikkaels Nat, Dømmerens Nat. Den Dreng døde i Nat, men er det mon ham, som skal dømmes? Hvem skal dømmes? Hvem har Skylden? Røgteren maaske, ham alene? Eller Karlene, eller Husbonden, Gæsterne? Eller jeg? Jeg sad jo i Huset, hvor det skete. Men havde jeg Tanke for dem, værnede jeg ham? Alle har vi Skyld, men min Skyld er saa stor, at jeg er for fejd til at se den i Øjnene ret længe ad Cangen. Altsaa skal jeg dømmes. Jeg hjalp ikke, før det skete, jeg hjalp ikke, da det var sket. Men Marie, forstaa du det frygtelige, meningsløse Spild, der er sket? Kan du forstaa det? Og vi er Skyld i det. Men eet forstaa jeg. Jeg forstaa nu det Ord: Din Broders Blod skrigger til mig fra Jorden.

- Ja, sagde hun.

- Det er mærkeligt, sagde han, det enkle og simple er altid sværest at forstaa. Din Broders Blod skrigger. Det Skrig har altid lydt, men jeg har vist ikke hørt det før. Det kommer af, at man ikke har levet. Man har ikke lidt, og man har ikke levet.

- Du, som har Børn, sagde hun, du, som har en syg lille Pige, du, som vaagner flere Gange om Natten for at se til hende.

- Han lo lidt og sagde: - Ja, det er rigtigt. Men alligevel, alligevel. Saa meget af det var ligesom i Drømme, synes jeg nu. Mon jeg rigtig for Alvor har indset, at jeg kender jer, har jer? For Alvor, mener jeg. Før nu. Lille Tine, jo naturligvis. Nej, jeg har aldrig for Alvor vidst, at hun levede paa Jorden, virkeligt. I Nat blev hun virkelig til. Da blev jeg angst for, hun skulde dø.

Han mærkede Luftningen, da hun gik forbi ham. Lidt efter hørte han hende komme igen.

- Hun sover, sagde hun.

De sad stille og hørte Uret slaa inde i Stuen.

- Det er sent, sagde han, meget sent.

Han tørrede aandsfraværende Pennen af i sit Jakkefor, som hans Uvane var, saa vendte han Stolen om og satte sig over for hende.

- Nu er der jo ikke ret meget tilbage af mig, sagde han, men nu er jeg ikke saa bange for at vise dig Stumperne. Og nu er jeg parat til at lære noget af dig. Kunde du bare forklare mig, hvad Mening der er i saadan en Drengs Død. Hvad Mening er der i det, Marie?

- Kristian, sagde hun, tror du, jeg kan sige noget, du ikke kender?

- Nej sige? Sige og sige, sagde han, nej det er maaske Fejlen, at man vil have, alting skal kunne siges og forklares? Jeg forstaar ingenting, men jeg tror, du ved mere.

- Tror du, det var bedre, hvis det var let og ligetil at forklare?

- Nej maaske, svarede han, nej det kan være. Nej, naar jeg kommer til at tænke paa vor Ven Pastor Nielsen, der har saa let ved alt, saa ser jeg, at nemme Forklaringer kan være værre end ingen. Men jeg kan ikke lade være, min Ven. Jeg maa spørge igen og igen. Jeg kan ikke vride mig løs fra det Spørgsmaal. Hvad er Meningen med Drengen og alle de andre unge Lig, vi graver i Jorden? Avner, som flyger bort fra den vanvittige Tilværelses Tærskelads? Hvad er de? Hvorfor kom de, hvorfor skulde de bort saadan? Ja, Nielsen kunde jo let forklare det. Mening? vilde han sige, det er en Prøvelse. En Herrens Prøvelse. Javel, javel, nu kan en teologisk Tanke maaske skelne mellem Ulykken, som Gud ikke har Del i, og saa Følgerne af den i de ulykkeliges Sind, hvor Guds Værk begynder, Javel, men den Tanke hører hjemme i høj og tynd Luft, Marie. Mennesket maa spørge fra Bunden. Hvorfor skal de to derude paa Sandban-

ken prøves saa grufuldt og ikke du og jeg? Trække en Nitte i en Guds afsindige Lotteri. Skulde Skaberen, som skabte, lade Barnet drikke sig ihjel for at prøve et Par Forældre, som daarligt kan skrabe det tørre Brød sammen? Prøve dem, for at de skulde omvende sig. Dersom de nu ikke gør det? Lille Jens Otto ligger spildt i Graven. Og hvad med Jens Otto selv? Hans Liv? Skulde hans Liv bare være et Øksehug mod hans Mor? Jeg forstaar ingenting, men jeg ved da, I er Løgnere. Du er en Løgner, Nielsen. I er Løgnere, alle I, som lærer, at Gud styrter Folk i Ulykker og Krig, for at...

- Nu skal jeg holde op, sagde han.

- Nej, nu skal du ikke holde op, sagde hun.

- Ti stille! sagde han og vendte hende Ryggen, og hun saa, hvor han rystede.

- Jeg har lært meget af den Dreng, alt hvad jeg ved, sagde han, jeg har lært, hvad der skulde være mit Kald. At give det meningsløse Mening. At komme med noget, der er større, rigere, dybere end Trøst og Raad. Men jeg har ikke lært at komme med det. Jeg kommer tomhændet.

-- Tomhændet, sagde hans Hustru lidt efter, jeg tror, jeg kan finde noget, du kan tage med derud. Pakke en Kurv og lidt...

- Derud? sagde han, hvornaar?

- Nu, svarede hun.

- Nej, Marie. Og med en Kurv!

- Ja, sagde hun, naar du først er kommet derud med Kurven, saa finder du maaske mere i den end det, jeg har pakket ned.

- Jeg kan ikke gaa derud, sagde han, hvad skulde jeg der? Jeg kunde ikke udrette saa meget som vor Ven Nielsen. Var jeg ham,

saa havde jeg allerede været der, var kommet hjem igen og sov sødt i Sengen. Saa var jeg kommet derind, havde trykket Hænder, set dem i Øjnene, talt Trøstens Ord, slaet op i Testamentet, hvor et Mærke laa for Lejligheden . . . Føj for Pokker! . . . Det er for svært, Marie.

- Jeg troede, du vilde derud? sagde hun.

- Ja, det vil jeg, svarede han og rejste sig.

Hun hentede fra Soveværelset et Par store skinnende hvide Lagner, som hun lagde paa hans Bord.

- Maaske de ikke har noget at lægge ham i, sagde hun, hvor er din Tegnebog?

- Min Tegnebog? sagde han, ja hvor mon . . .

- Saa er den her i Skulfen. Der skal jo købes en Kiste.

- Er der nok til det? spurgte han.

- Det er der nok ikke, svarede hun, men vi maa gøre noget, for de ved nok ingen Raad. Saa maa vi se i Morgen. Gaardmanden kan vel ogsaa være med.

Hun slog en Kaabe om sig og gik ud i Haven, og han tog sin Præstekjole frem og trak i den. Men han tog den af igen og hængte den bort, inden hun kom. Hun havde Favnen fuld af Senhøstens store Blomster, hvis Duft straks mindede ham om Døden, Georginer, Asters. Og herinde i Lyset sorterede hun de vaade Blomster, mange af dem var for gamle, regnhærgede, begyndt at raadne.

Saa gik Præsten ud til Sandbankerne, forbi Brønden og Mergelgraven, og den fugtige Natteluft kølede hans Pande. Men da han naaede frem til det tredje af de smaa Huse, maatte han standse lidt. Han mærkede igen

Muren rejse sig foran ham. Jeg kan jo ikke, tænkte han, det er et helligt Sted og jeg har ikke Lov at komme der. Vilde jeg se en fremmed hos mig, hvis en af mine . . . ?

Da opdagede han, at han stod foran Døren, og han vidste ikke, hvordan han var kommet derom. Men han mærkede, at noget uheskriveligt stærkt var blevet gydt ind i hans Sind.

Der var mørkt i Køkkenet nu. Han saa et Lyskær falde ud fra Stuevinduet, men han vilde ikke se ind denne Gang. Der var ingen, som svarede paa hans Banken. Da han forgæves havde banket flere Gange, tog han i Døren, og der var ikke Slaa for. Han traadte ind i Køkkenet og bankede paa Stuedøren. Lidt efter aabnede Faderen den. Han holdt et Lys i Haanden og stod længe og saa paa Præsten.

- Kan du da gøre det nu? sagde han.

- Hvor har I lagt ham? spurgte Præsten, og da Faderen hørte det, veg han til Side og lod ham komme ind. De mindre Børn sov nu, i Slagbænken og i Kasser. Kun en større Pige sad halvvaagen ved Bordet. Henne ved den store Seng brændte et andet lille Lys, Og der sad Moderen. Drengen havde de lagt midt i Ægtesengen, og Præsten saa, at hans Lintøj var ikke nødvendigt i Nat, for Drengen laa klædt i sin Fars eneste hvide Skjorte, hans Bryllupsskjorte. Den var alt for stor, mens Jens Otto var dog fin og køn, som han laa der i Sengen, hvor han var undfanget og født.

Da Moderen saa Præsten, vendte hun Hovedet bort og græd, næsten uden en Lyd. Men Faderen gik helt hen til Sengen, saa paa sin Søn og sagde:

- Kan du gøre ham levende, Præst?

Præsten saa den store, haarde Mand i Øjnene og svarede: - Kan du tro sammen med mig, da skal Jesus Kristus kalde ham op.

Præsten knælede ned foran Sengen. Han tog om Drengens Haand og vilde bede. Haanden var iskold. Da han mærkede denne stive, kolde Drengahaand med den barkede, næsten stenede Hud, fattede om den med sin egen bløde, velplejede, unyttige Haand, overvældede det ham og sønderrev hans Tanker, saa han ikke kunde bede. Saa løftede han atter de sviende Øjne mod Drengen, og hørte da en forfærdelig Lyd fra Køkkenet. Baade Faderen og Moderen var gaaet. Præsten gik derud, og

helt inde i Ildstedet, presset op mod den sovede Væg, stod Manden og græd, mens Konen var hos ham.

Da vidste Præsten, at han havde brudt Muren og givet Faderen den første, frygtelige Hjælp, og han gik tilbage for at være hos den døde.

